

riatu, jest polityka nowego rządu NRF utworzonego w dn. 1 XII 1966 r. przez kanclerza Kurta Kiesingera²⁷.

W oświadczeniu, które w związku z przemianowaniem Sekretariatu i Rady złożył J. Herrmann, program polityczny nowego rządu zachodniemieckiego poddany został b. ostrej krytyce. Oświadczenie stwierdza, że w programie tym nie tylko nie ma nowych akcentów wskazujących na zmianę stanowiska NRF w sprawach ogólnoniemieckich, lecz przeciwnie —

„z chwilą objęcia przez ten rząd urzędowania, nastąpiło zdecydowane zaostreżenie dotychczasowej polityki bońskiej polegającej na sabotowaniu każdego porozumienia i blokowaniu równoprawnych rokowań”²⁸.

W tej sytuacji, z winy rządu zachodniemieckiego i związanych z nim kół wielkiej finansjery, pojęcie „ogólnoniemiecki” straciło wszelką treść i stało się bezprzedmiotowe. Stąd właśnie ta polityka, pogłębiająca podział Niemiec, zmusiła rząd NRD do przemianowania Sekretariatu.

Oceniając podjęte przez rząd zachodniemiecki zabiegi zmierzające do poprawy stosunków z państwami wschodnioeuropejskimi, oświadczenie podkreśla, że w istocie treść polityki wschodniej NRF pozostała bez zmian:

„Rząd Kiesingera wykorzystał nawiązanie stosunków dyplomatycznych z Socjalistyczną Republiką Rumunii, po fiasku doktryny Hallsteina, aby ponownie prowokacyjnie ogłosić roszczenie do wyłącznego reprezentowania Niemiec, a także wykorzystać je do niepohamowanych wypadów przeciwko socjalizmowi, przeciwko krajom socjalistycznym, a zwłaszcza przeciwko NRD”²⁹.

Oceniając krótką, bo zaledwie kilkunastomiesięczną działalność Sekretariatu Stanu do Spraw Ogólnoniemieckich, a ostatnio Zachodniemieckich, nasuwa się przede wszystkim wniosek, że utworzenie tego rodzaju placówki państwowej w NRD jest dowodem jej ciągłych poszukiwań sposobów likwidacji przeszkód na drodze do zjednoczenia, a następnie porozumienia i odprężenia w stosunkach między dwoma państwami niemieckimi. Osiągnięcie tego celu mogłoby przyczynić się do utworzenia drogi wiodącej ku poprawie ogólnej atmosfery politycznej w Europie.

Józef Muszyński

GOSPODARKA NRD W 1966 R. I PLAN GOSPODARCZY NA ROK 1967

Reformy planowania i zarządzania gospodarką NRD, przeprowadzane stopniowo od trzech lat zgodnie z uchwałami VI Zjazdu SED, dają pozytywne wyniki. W pewnej mierze rezultatem tych reform jest harmonijny i stały rozwój gospodarki NRD w ubiegłych latach, przy czym niemałą rolę odgrywa wytwarzający się u pracowników nawyk myślenia kategoriami gospodarki narodowej. Dzięki temu wzrosło u nich poczucie odpowiedzialności za całość gospodarki i tu leży jedno z podstawowych źródeł zwiększającej się efektywności działań gospodarczych.

²⁷ Z treści *exposé*, jakie w *Bundestagu* wygłosił nowy kanclerz NRF K. Kiesinger, wynika wyraźnie, że rząd zachodniemiecki ponownie odrzucił możliwość uznania drugiego państwa niemieckiego, stojąc w dalszym ciągu na stanowisku wyłączności w reprezentowaniu Niemiec i przemawianiu w imieniu całego narodu niemieckiego („Bulletin des Presse- und Informationsamtes der Bundesregierung” 1966, nr 157, ss. 1262—1270).

²⁸ „Neues Deutschland” z 3 II 1967, s. 6.

²⁹ Tamże.

Sprawozdanie Centralnego Urzędu Statystycznego o rozwoju gospodarki NRD w 1966 r., które omawiamy niżej, daje przegląd tych osiągnięć w ubiegłym roku, przy czym rzeczą godną uwagi jest fakt, że głównym źródłem wzrostu dochodu narodowego, który w ubiegłych czterech latach wyniósł 18%, był wzrost wydajności pracy, gdyż NRD — w przeciwieństwie do większości krajów świata — nie posiada żadnych rezerw siły roboczej.

Podstawowe wskaźniki wzrostu gospodarczego w 1966 r. przedstawiają się następująco: wypracowany dochód narodowy — 4,5%, towarowa produkcja przemysłowa — 6,5%, wydajność pracy w przemyśle — 6%, inwestycje — 7%, budownictwo — 3%, państwowy skup produktów zwierzęcych — 5,9%, obrót towarowy handlu detalicznego — 4,1%.

Przemysł. Produkcja towarowa wzrosła około 6,5%, a wydajność pracy o 6%, przy czym poprawiła się także jakość artykułów przemysłowych. Z wyrobów podlegających obowiązkowemu kwalifikowaniu 12% nosi znak „Q”, a 74% znak „1”. Produkcja przebiegała bardziej rytmicznie niż w latach ubiegłych, uzyskując następujące wskaźniki wzrostu (w stosunku do roku ubiegłego) w najważniejszych działach zarządzanych centralnie: ministerstwo przemysłu chemicznego — 9%, elektrotechnicznego — 9%, budowy maszyn i pojazdów — 9%, przemysłu lekkiego — 6%, kopalnictwa rud i metalurgii — 5%.

Korzystne wyniki produkcyjne uzyskały również zakłady z udziałem państwowym i przedsiębiorstwa prywatne, które zwiększyły produkcję o 9% i 6%. Wzrost produkcji wyższy od przeciętnego uzyskano przy następujących wyrobach: stalowe rury bez szwa — 21%, masy plastyczne — 11%, aparaty chemiczne — 23%, maszyny rolnicze — 21%, silniki elektryczne — 33%.

Jednak w zakresie produkcji niektórych wyrobów nie osiągnięto planowanego postępu.

Prowadzono dalej intensywne prace nad kompleksową racjonalizacją przedsiębiorstw, co już dało w wielu wypadkach, jak np. w elektrochemicznym kombinacie w Bitterfeld, w zakładach chemicznych Buna, pozytywne rezultaty. Wiąże się z tym postęp w rentowności przedsiębiorstw, która wzrosła około 10% w stosunku do roku poprzedniego, oraz spadek kosztów własnych produkcji, które obniżono o 2,4%.

Technika i inwestycje. Problemy rewolucji technicznej i socjalistycznej racjonalizacji były w dalszym ciągu głównym przedmiotem badań naukowo-technicznych. Na finansowanie tych badań zaangażowano fundusze w 1966 r. o 55% większe niż w 1962 r. Wykorzystano je głównie w przemyśle chemicznym, elektrotechniczno-elektronicznym, budowy maszyn ciężkich i pojazdów. Ruch nowatorski wśród pracowników produkcyjnych szybko się rozszerzał dzięki socjalistycznemu współzawodnictwu. Zastosowanie pomysłów nowatorskich dało korzyści wyrażające się kwotą około 1,3 mld marek.

W całej gospodarce NRD zainwestowano w 1966 r. 18,8 mld marek, tj. o 7% więcej niż w roku poprzednim. Mimo to w większości przedsiębiorstw zadania wytyczone w planie gospodarczym nie zostały w całości wykonane.

Ukończono szereg inwestycji, które powiększyły zdolność produkcyjną, głównie zakładów przemysłu chemicznego.

Budownictwo. Podobnie jak w latach ubiegłych, tak i w roku sprawozdawczym tempo rozwoju budownictwa było niższe niż planowano. Plan w tym dziale gospodarki wykonano tylko w 98% przy równoczesnym wzroście produkcji budowlanej o 3% (w 1965 r. — 4,6%) i wzroście wydajności pracy o 6%. Wykorzystanie maszyn budowlanych było wprawdzie lepsze, lecz — ogólnie biorąc — nie osiągnęło znacniejszego wzrostu efektywności zaangażowanych środków. Zwłaszcza w przedsiębiorstwach budownictwa mieszkaniowego nie uzyskano odpowiedniej obniżki kosztów, wskutek czego rentowność tych przedsiębiorstw okazała się

niewystarczająca. Do użytku ludności oddano 65,3 tys. mieszkań (w roku poprzednim — 70 tys.). Przemysł materiałów budowlanych rozwijał się dobrze; plan produkcji wykonał i uzyskał jej wzrost o 5%, przy wzroście wydajności pracy o 6%.

Rolnictwo. Produkcja artykułów zwierzęcych wzrosła o 5,9% przy wzroście wydajności pracy o 6%. Racjonalna gospodarka w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych dała w efekcie wysoką akumulację, co pozwoliło spółdzielniom na zainwestowanie z górą 2 mld marek, przy czym udział funduszy własnych wyniósł 69% (w roku poprzednim 57,4%).

O korzystnym rozwoju hodowli świadczy wzrost pogłowia bydła ogółem o 3,3% (krów o 1,2%, świń o 4,9%). W produktywności bydła zanotowano również pozytywne wyniki; przeciętny roczny udój od 1 krowy wyniósł 3 088 kg, tj. o 4% więcej niż w 1965 r.

W produkcji roślinnej uzyskano w szeregu upraw wyższe plony z ha niż w latach poprzednich, co ilustruje poniższa tabela:

	Wydajność z ha		
	Przeciętna	1965	1966
Zboża	25,8	29,2	26,1
Ziemniaki	165,7	177,2	184,8
Buraki cukrowe	243,7	263,1	305,2
Pastewne okopowe	464,2	491,0	591,1

Jedynie w zakresie wydajności zbóż wyniki były gorsze niż w roku poprzednim, choć lepsze od przeciętnej z pięciu lat minionych. Do dobrych na ogół rezultatów przyczyniło się lepsze wyposażenie rolnictwa w maszyny i wyższe zużycie nawozów sztucznych. Na 1 ha uprawy zużyto nawozów:

	w 1965 r.	w 1966 r.
azotowych	65,1 kg	68,2 kg
fosforowych	49,2 „	50,8 „
potasowych	92,1 „	93,8 „
wapna	212,1 „	244,8 „

Handel zagraniczny. W rozwoju zagranicznych stosunków gospodarczych uzyskano dalsze sukcesy. NRD umocniła swoją pozycję na rynkach międzynarodowych i rozszerzyła zasięg kontaktów handlowych. Zwłaszcza stosunki gospodarcze z krajami socjalistycznymi pogłębiły się dzięki ścisłej współpracy naukowo-technicznej. Obroty handlowe z tymi krajami wzrosły o 8%; zwłaszcza wymiana towarowa (obroty maszynami) ze Związkiem Radzieckim znacznie się rozszerzyła.

Obroty z krajami rozwojowymi zwiększyły się o 13%. Szczególnie poważną pozycję w eksporcie do tych krajów stanowią maszyny i urządzenia służące do rozbudowy ich gospodarki.

Obroty z krajami kapitalistycznymi wzrastały, jak czytamy w sprawozdaniu Urzędu Statystycznego, „w przewidzianych rozmiarach”. Szczególnie szybko rozszerzał się handel z Francją i Włochami, natomiast dyskryminacyjne praktyki rządu NRF utrudniały wymianę towarową między obydwooma państwami niemieckimi.

Rozwój materialnego i kulturalnego poziomu życia. Warunki pracy uległy dalszej poprawie. W kwietniu wprowadzono 5-dniowy co drugi tydzień roboczy dla 7,4 mln pracowników i równocześnie skrócono tydzień pracy o 3 godziny dla 3 mln pracowników.

Wpływy pieniężne ludności wzrosły o 3,7%, tj. o 2,7 mld marek. Część tej nadwyżki powiększyła oszczędności o 240 marek na głowę ludności, a część wpłynęła do handlu detalicznego, którego obroty wzrosły o 4,1%, tj. o 2,1 mld marek. Zwiększony popyt koncentrował się na technicznych towarach trwałego użytku, odzieży i urządzeniach domowych. Obroty odzieżą wierzchnią dziecięcą wzrosły o 17%, meblami — o 14%, samochodami osobowymi — o 12%, urządzeniami domowymi — o 7%.

W konsekwencji polepszyło się wyposażenie gospodarstw domowych w urządzenia techniczne; co ilustruje poniższe zestawienie.

Stan na 100 gospodarstw domowych

	1965 r.	1966 r.
telewizory	48	53
lodówki	26	31
pralki	28	32

Poprawiła się opieka lekarska — na jednego lekarza przypadało 800 mieszkańców NRD (w roku poprzednim 870), rozszerzyła się sieć urzędów leczniczych, przybyło miejsc w żłobkach (6 tys.) i przedszkolach (35 tys.).

Wytyczne planu na rok 1967. Plan gospodarczy na 1967 r., uchwalony przez Izbę Ludową dnia 9 XII 1966 r., opracowano z uwzględnieniem zasad drugiego etapu nowego systemu ekonomicznego, a naczelnym zadaniem gospodarki ujętym w planie jest — jak powiedział premier Willi Stoph —

„zgodnie z zapotrzebowaniem i najmniejszym nakładem kosztów produkować wyroby odpowiadające najwyższym wymaganiom wiedzy i techniki i zdolne do konkurencji na rynkach światowych, a ponadto wykorzystywać istniejące środki materialne i finansowe z najwyższą efektywnością dla gospodarki narodowej”.

Dochód narodowy ma, według planu, wzrosnąć o 4,3 mld marek, tj. o 5% w stosunku do roku poprzedniego. Towarowa produkcja przemysłowa wzrośnie o 6%, przy czym szczególnie akcentuje się konieczność przyspieszenia produkcji wyrobów decydujących o rewolucji naukowo-technicznej, a zatem wytworów branży elektrotechniczno-elektronicznej oraz chemicznej. Dla przemysłu chemicznego przewidziano wzrost produkcji o 15%, a dla przemysłu elektrotechniczno-elektronicznego aż o 28%. Problemem szczególnej wagi jest w NRD problem siły roboczej. Jak wiadomo ze sprawozdania Centralnego Zarządu Statystyki, produkcja przemysłowa wzrosła bez dopływu nowej siły roboczej. Ponieważ planiści przewidują do 1970 r. absolutny spadek siły roboczej o 1,5%, a jednocześnie w planach długofalowych zakłada się wzrost produkcji o 38%, jedynym wyjściem mogącym zapewnić dalszy rozwój gospodarki jest daleko idąca intensyfikacja unowocześniania aparatu produkcyjnego i usprawniania organizacyjnego zakładów produkcyjnych. Wyrazem tych dążeń jest planowany, stosunkowo wysoki wskaźnik wzrostu inwestycji (9%). Inwestycje mają objąć 60 wielkich zakładów przemysłowych o podstawowym znaczeniu.

Przewiduje się, że produkcja rolna wzrośnie o 2%. Węzłowym zadaniem planu

jest tutaj podniesienie wydajności gleby. Zwiększenie produktywności bydła oraz wzrost produkcji zbóż, ziemniaków, buraków cukrowych.

Ludność ma otrzymać o 6% więcej towarów przemysłowych i o 3% więcej artykułów spożywczych; m. in. planuje się wzrost dostaw: samochodów osobowych — o 14%, elektrycznych urządzeń domowych — o 12%, mebli — o 5%.

W handlu zagranicznym plan przewiduje zwiększenie obrotów o 7%, przy czym udział krajów socjalistycznych, a przede wszystkim Związku Radzieckiego, ma wynieść 72%. Planowana wymiana towarowa uwzględni postępy we współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej między krajami socjalistycznymi.

Ustawa o planie nakłada w końcowym rozdziale osobistą odpowiedzialność na ministrów i kierowników centralnych organów państwowych za wykonanie ustalonych w planie zadań i określa zadania podległych im organów gospodarczych. Kończy się apelem skierowanym do wszystkich obywateli NRD, aby włożyli maksimum wysiłku w wykonanie zadań planu.

Dotychczasowe korzystne wyniki gospodarcze osiągane przez NRD pozwalają przypuszczać, że również zadania na 1967 r. postawione przed gospodarką, zostaną przy rosnącej sprawności technicznej i organizacyjnej w pełni wykonane.

Tadeusz Krajczycki

Zródło: *Mitteilung der Staatlichen Zentralverwaltung für Statistik über die Entwicklung der Volkswirtschaft im Jahre 1966*. „Die Wirtschaft” nr 4/1967; K. D. Seifert, *Das gesunde und beständige Wirtschaftswachstum setzte sich fort* („Die Wirtschaft” nr 4/1967); przemówienie przewodniczącego Rady Ministrów NRD Willi Stopha w sprawie uzasadnienia planu gospodarczego na 1967 r. („Die Wirtschaft” nr 50/1966).

NRF A KOLEKTYWNE SIŁY NUKLEARNE

Energiczny protest olbrzymiej większości polityków Niemiec zachodnich przeciw układowi o zakazie rozprzestrzeniania broni nuklearnej wzbudził powszechny niepokój co do istotnych dążeń kół politycznych NRF w zakresie broni nuklearnej. Ta negatywna reakcja rządu zachodnioniemieckiego i przedstawicieli czołowych partii politycznych tego kraju umocniła tylko obawy co do szczerości zapewnień Niemieckiej Republiki Federalnej, że w żadnej mierze nie dąży ona do posiadania narodowych sił atomowych.

W świetle zakazów produkcji broni atomowej¹ w ramach układów paryskich żaden rząd zachodnioniemiecki nie mógł i nie może domagać się wprost posiadania narodowej broni nuklearnej. Politycy NRF często też argumentują, że ich rząd nigdy nie dał powodu do wyrażania obaw, by Niemcy zachodnie weszły w posiadanie narodowej broni nuklearnej i że wszystkie zarzuty w tej sprawie są gołosłowne; że ich polityka nuklearna jest zgodna z polityką nuklearną sojuszu zachodniego, zmierzającą do zapewnienia „bezpieczeństwa Zachodu”.

Nie wchodząc w polemikę z tymi argumentami, wystarczy prześledzić stosunek rządu NRF do zachodnich koncepcji nuklearnych sił kolektywnych, by stwierdzić, że obawy światowej opinii, tak krajów socjalistycznych — z natury rzeczy bardziej uczulonych na politykę rządu Niemiec zachodnich — jak również poważnej grupy państw Europy zachodniej, są uzasadnione.

¹ Oświadczenie kanclerza NRF, K. Adenauera, z 23 X 1954 r. zobowiązujące Niemiecką Republikę Federalną do nieprodukowania na jej terytorium żadnej broni atomowej, chemicznej i biologicznej, stanowiące załącznik I do Układu o Unii Zachodnioeuropejskiej („Bundesgesetzblatt”, Bd. II, 1955, ss. 258—280).